

ዳኞች:-እትመት አሰፋ

ፀሐይ መንክር

ኑረዲን ከድር

መላኩ ካግዬ

እስቲበል አንዱዓለም

አመልካች:- የኢትዮ ጅቡቲ ምድር ባቡር ድርጅት

ተጠሪ:- የድሬ ዳዋ ከተማ ስራ አስኪያጅ

መዝገቡ የተቀጠረው ለምርመራ ሲሆን በዚህ አግባብ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍርድ

ለዚህ የሰበር ክርክር መነሻ የሆነው ጉዳይ አመልካች በስር ፍርድ ቤት ተሰጥቶ የነበረው እግድ እንዲነሳ በስር ፍርድ ቤት ትዕዛዝ መሰጠቱና ይህ ትዕዛዝ በከፍተኛ ፍርድ ቤቱ መፅናቱ በስር ፍርድ ቤቶች የተፈፀመን መሰረታዊ የህግ ስህተት የሚያሳይ በመሆኑ በሰበር ሰሚ ችሎቱ ሊታረም ይገባል በማለት ያቀረበውን የሰበር አቤቱታ መሰረት በማድረግ ሲሆን አመልካች በፌ/መ/ደረጃ ፍርድ ቤት ከሳሽ የነበሩ ሲሆን ተጠሪ ደግሞ ተከሳሽ ነበሩ፡፡

አመልካች በስር ፍርድ ቤት ባቀረቡት በተጠሪ ላይ ባቀረበው ክስም ንብረትነቱ የአመልካች የሆነውን በድሬዳዋ ከተማ ቀበሌ 03 የሚገኘውን የቤት ቁጥር 2362 የሆነውን ቤት አከራይተን ተከራይ በቤቱ ላይ እድሳት በማድረግ ላይ እያለ ተጠሪ በቤቱ ላይ አንዳችም መብት ሳይኖረው ተከራይ በቤቱ ላይ እድሳት እንዳያደርግና እንዳይገለገል በማድረግ ሁከት የፈጠረ በመሆኑ ሁከቱ እንዲወገድ ዳኝነት የጠየቀ ሲሆን ይህንን ተከትሎም ተጠሪ ቤቱን ለቃችሁ እንድታስረክቡ በማለት አስገድዶኛል በማለት አመልካች የእግድ ትዕዛዝ እንዲሰጥለት ጠይቆ በ29/11/2012 ዓም ፍርድ ቤቱ የእግድ ትእዛዝ ሰጥቷል፡፡

ከዚህ በማስከተልም ተጠሪ ጳጉሜ 03 ቀን 2012 ዓም በተፃፈ አቤቱታ ክርክር የተነሳበት ቤት ለጅቡቲ ፕሬዝዳንት መኖሪያ ቤት ለማስፋፊያነት እንዲጠቀምበት የተሰጠ መሆኑን በመግለፅ እግድ እንዲነሳለት ያመለከተ ሲሆን አመልካች መስከረም 04 ቀን 2013 ዓም በተሰጠ ምላሽ

የድሬዳዋ አስተዳደር ካቢኔ የድርጅቱን ንብረት አስመልክቶ ውሳኔ ማሳረፍ የማይችል መሆኑን፤ የከተማ አስተዳደር ከሌላ ሀገር ጋር የማይንቀሳቀስ ንብረትን አስመልክቶ በቀጥታ የዲፕሎማቲክ ግንኙነት ለማድረግ የማይችል መሆኑን በመጥቀስ ቢከራከርም ፍርድ ቤቱ መስከረም 04 ቀን 2013 ዓም በዋለው ችሎት በሰጠው ትዕዛዝ የከተማውን ይዞታ በአግባቡ የማልማትና የማስተዳደር ስልጣኑ የአስተዳደሩ መሆኑን ፤ ለንብረቱ ተገቢው ካሳ የተወሰነ በመሆኑ ካሳው በቂ ካልሆነ በመጠኑ ላይ ቅሬታ ከማቅረብ ባለፈ ይዞታውን አላስረክብም ለማለት ስለማይችል እግዱ ሊነሳ ይገባል በማለት በፍ/ስ/ስ/ሀ/ቁ.154 መሰረት ትዕዛዝ ሰጥቷል።

አመልካች በዚህ ትዕዛዝ ቅር ተሰኝተው ይግባኛቸውን ለፌደራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርበው ፍርድ ቤቱ በሰጠው ትዕዛዝም በስር ፍርድ ቤት የተሰጠው ትዕዛዝ ጉድለት የለበትም በማለት አቤቱታውን በፍ/ስ/ስ/ሀ/ቁ.337 መሰረት ሰርዞታል።

አመልካች በዚህ ትዕዛዝ ቅር በመሰኘት መስከረም 20 ቀን 2013 ዓ.ም በተፃፈ ባቀረበው የሰበር አቤቱታም አመልካች ድርጅት የተቋቋመው በሁለቱ ሀገሮች ስምምነት ሆኖ የድርጅቱን ንብረትና ይዞታ ለመጠበቅ በ1973 ዓም እና 1989 ዓም ግዴታ ገብተው ግዴታው ሊጠናቀቅ 14 አመት የሚቀረው ሆኖ እያለ ይህ ስምምነት በህገ መንግስቱ አንቀፅ 9(4) መሰረት የሀገሪቱ የህግ አካል ተደርጎ የሚወሰድ ሆኖ እያለ ተጠሪ በቤቱ ላይ ከህግም ሆነ ከውል የመነጨ መብት ሳይኖረው እግድ በማንሳት በንብረቱ ላይ ጉዳት እንዲያደርስ በመፈቀድ ለካቢኔ ውሳኔ ከአለም አቀፍ ስምምነት እና ከህገ መንግስቱ ቅድሚያ በመስጠት የተሰጠው ትዕዛዝ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ነው።

የከተማ አስተዳደሩ በአለም አቀፍ ግንኙነት ላይ በቀጥታ ተሳታፊ ለመሆን ስምምነቶችንም ለማድረግ የሚያስችል ህገ መንግስታዊ ስልጣን የሌለው ሆኖ እያለ የስር ፍርድ ቤቶች የሰጡት ትዕዛዝ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ነው። ተጠሪ የፈፀመው ቤቱን ለጅቡቲ ፕሬዝዳንት ማስፋፊያነት በማለት በማፍረስ መስጠት ለህዝብ ጥቅም ሊባል የማይችል አዋጅ ቁጥር 455/1997ኛን የሚጣረስ ሆኖ እያለ የእግዱም መነሳት የክርክሩን መቋጨት የሚያስከትል ሆኖ እያለ እግዱ እንዲነሳ መታዘዙ መሰረታዊ የህግ ስህተት በስር ፍርድ ቤቶች መፈፀሙን ስለሚሳይ መዝገቡ ገና በቀጠሮ ላይ እያለ የመጨረሻ ውሳኔ አይነት ትእዛዝ መሰጠቱ አግባብ ስላልሆነ ትእዛዙ ተሸሮ ሁከት እንዲወገድ ትዕዛዝ ይሰጥልን፤ ተጠሪ የድርጅቱን ንብረት በመስበር እየፈፀመ ያለው ተግባር ህገ ወጥ ስለሆነ በግቢው ውስጥ ያሰማራቸውን ግለሰቦች እንዲያወጣ ለቀበሌ 03 አስተዳደር ፅ/ቤትና ለከዚራ ፖሊስ ጣቢያ ትዕዛዝ ይሰጥልን በማለት አመልክቷል።

በስር ፍርድ ቤት የቀረበው የሁከት ይወገድልኝ ክርክር የመጨረሻ ውሳኔ ባላገኘበት ሁኔታ አላስረክብም ማለት አትችልም በማለት እግዱ እንዲነሳ ትዕዛዝ የተሰጠበትን አግባብ ለማግራት

የሰበር አቤቱታው ያስቀርባል ከተባለ በኋላ ለተጠሪ መጥሪያ ደርሶት ጥቅምት 26 ቀን 2013 ዓም የተፃፈ መልሱን አቅርቧል።

ተጠሪ በዚህ መልሱም ክልሎች በክልላቸው የሚገኝን በማንኛውም አካል የተያዘን ይዞታ ፌደራል መንግስት በሚያወጣው ህግ መሰረት ሀገራዊ ፋይዳ ላላቸው ጉዳዮች፣ ለኤምባሲዎች፣ ለህዝብ ጥቅም ወይም ለተሻለ ልማት ወይም መንግስት ለሚያካሂደው የልማት ስራ አስፈላጊ ሆኖ ካመነበት ይዞታውን በማስለቀቅ ለታሰበው አላማ የማዋል ስልጣን እና ሃላፊነት የተሰጣቸው መሆኑ በህገ መንግስቱ አንቀጽ 52(2)(መ) እና በአዋጅ ቁጥር 721/2004 አንቀጽ 12 እና 26(3) እንዲሁም በካሳ አዋጅ ቁጥር 1161/2011 አንቀጽ 5 የተመለከተ ሲሆን 1973 እና 1989 በተደረገው ስምምነት አንቀጽ 3 ሁለቱ መንግስታት በየግዛታቸው በሚገኙ የምድር ባቡር ድርጅት መኖሪያ ቤቶች ሀዲዶችና ጣቢያዎች ወዘተ መጠቀም እንደሚችሉ የሚደነግግ በመሆኑ የአዲስ አበባ መስተዳደርም በዚህ አግባብ የድርጅቱን ንብረቶች ለልማት እያዋለው በመሆኑ አመልካች የካሳ ግምቱ በቂ አይደለም የሚሉ ከሆነ ለተገቢው አካል ከማመልከት ውጪ ካቢኔው የወሰነውን ይዞታ አላስረክብም ለማለት አይችሉም። ተጠሪ ይዞታን ለማስለቀቅ የሚችለው ለህዝብ ጥቅም ብቻ ነው በማለት አመልካች ያቀረበው ክርክር የሊዝ አዋጁን መሰረት ያላደረገ በመሆኑ ለይዞታው ካሳ እንዲከፈል የተወሰነ በመሆኑ፣ የእግዱ መነሳት የክርክሩን መቋጨት የሚያስከትል ባለመሆኑ የስር ፍርድ ቤቶች የሰጡት ትእዛዝ ሊፀና ይገባል በማለት ተከራክሯል። አመልካች የመልስ መልሱን በማቅረብ ክርክሩን አጠናክሯል።

በአጠቃላይ የግራ ቀኙ ክርክር ከላይ የተመለከተው ሲሆን እኛም የሰበር ክርክሩን ያስቀርባል ከተባለበት ነጥብ፣ ከተገቢው ህግና፣ ከስር ፍርድ ቤት ክርክር አንፃር እንደሚከተለው መርምረንዋል። አመልካች በተጠሪ ላይ ክሱን ያቀረበው ክርክር የተነሳበትን ቤት አከራይቶ የመጠቀም መብቱን በመተላለፍ ቤቱን የተከራየው ሰው ቤቱን እንዳያደሰና እንዳይገለገል በአካልና ደብዳቤ በመፃፍ ሁከት የፈጠረ መሆኑን በመግለፅ ሁከቱ እንዲወገድ በመጠየቅ ሲሆን በዚህ አግባብ ክርክሩ እየተመራ ባለበት ተጠሪ በ28/11/2012 ዓም በተፃፈ ደብዳቤ ቤቱን በ7 ቀናት ውስጥ ለቀው እንዲያስረክቡ መጠየቁን መነሻ በማድረግ እግድ እንዲሰጥለት ጠይቆ በዚህ አግባብም የእግድ ትዕዛዝ መሰጠቱን የግራ ቀኙ የስር ፍርድ ቤት ክርክር ያሳያል።

በመሰረቱ ይህ የእግድ ትዕዛዝ የተሰጠው በፍ/ስ/ስ/ሀ/ቁ.154(ሀ) አግባብ በመሆኑ የእግድ ትዕዛዙ መነሻ ተጠሪ ንብረቱን ለ3ኛ ወገን ለማስተላለፍ እያደረገ ያለው ጥረት እግድ ትዕዛዝ ሳይሰጥበት እንዲቀጥል ቢደረግ በዋናው ጉዳይ የተያዘው የሁከት ይወገድልኝ ክርክር ዋጋ የሚያጣ መሆኑን መነሻ በማድረግ መሆኑን ከግራ ቀኙ ክርክርና ፍርድ ቤቱ ይህንን ተከትሎ ከተሰጠው ትዕዛዝ ይዘት ለመረዳት ይቻላል። ፍርድ ቤቱ ለአመልካች በአቤቱታው መሰረት የእግድ ትዕዛዙን የሰጠው

እግዱን ለመስጠት የሚያስችል በቂ ምክንያት ቀርቦለት በመሆኑ በፍ/ስ/ህ/ቁ.158 እግዱን ሊያነሳ የሚችለው በህጉ በግልፅ እንደተመለከተው እግዱ እንዲነሳ የቀረበው “...አቤቱታ በቂ ምክንያት የሚያስገኝ መሆኑን ...”ያረጋገጠ ሆኖ ሲገኝ ብቻ ሊሆን እንደሚገባ ከድንጋጌው ይዘት ለመረዳት ይቻላል።

እግዱ በስር ፍርድ ቤት የተነሳው የተሰጠውን የእግድ ትዕዛዝ ለማስነሳት የሚያስችል በቂ ምክንያት ቀርቦ መሆን አለመሆኑን ስንመረምረውም ተጠሪ እግዱ እንዲነሳለት የጠየቀው ክርክር የተነሳበት ቦታ ለጅቡቲ ፕሬዝደንት መኖሪያ ቤት ማስፋፊያ በካቢኔ ውሳኔ መሰጠቱን መነሻ በማድረግ ሲሆን ተጠሪ በዚህ ሰበር ሰሚ ችሎት ባቀረቡት መልስም የእግዱ መቀጠል “...በኢትዮጵያና በጅቡቲ መንግስታት መካከል የነበረውን የረዥም አመታት የጉርብትና ታሪክና መልካም ግንኙነት 3000 ካሜ በማይሞላ ቦታ ምክንያት...”ሊያበላሽው ስለሚችል እግዱ ሊነሳ ይገባል በማለት የተከራከሩ ቢሆንም ይህ ምክንያት በምን አግባብ ክርክሩ ሳይጠናቀቅ እግዱን ለማንሳት በቂ ምክንያት እንደሆነ ግልፅ ያሳደረገ ሲሆን ክርክሩ በህጉ አግባብ ተመርቶ በተገቢው ጊዜ እልባት እስኪሰጠው ጊዜ ድረስ የእግዱ መቀጠል በምን አግባብ የሀገራቱን የጉርብትና ታሪክና መልካም ግንኙነት እንደሚያበላሽ ተጠሪ ግልፅ በማድረግ እግዱ እንዲነሳለት ያቀረበው ምክንያት በቂ ምክንያት መሆኑን ባሳሳየበት ፍርድ ቤቱ በተጠሪ የቀረበውን ምክንያት በቂ ነው በማለት ተቀብሎ እግዱን ማንሳቱ የፍ/ስ/ህ/ቁ.158ን መሰረት ያሳደረገ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ እያለ ከፍተኛ ፍርድ ቤቱ ይህንኑ ሊያርም ሲገባ ማፅናቱ አግባብ ሆኖ ስላልተገኘ ተከታዩን ውሳኔ ሰጥተናል።

ውሳኔ

1. የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት ድሬዳዋ ምድብ ችሎት በመ/ቁ.78425 በ04/01/2013 ዓ.ም በዋለው ችሎት በ15/11/2012 ዓም የሰጠውን የእግድ ትዕዛዝ በማንሳት የሰጠው ትዕዛዝና ይህንን ትዕዛዝ በማፅናት ከፍተኛ ፍርድ ቤቱ በመ/ቁ.17124 በ15/01/2013 ዓ.ም የሰጠው ትዕዛዝ በፍ/ስ/ህ/ቁ.348(1) መሰረት ተሸረዋል።
2. በፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት በመ/ቁ.78425 በ15/11/2012 ዓም የተሰጠው የእግድ ትዕዛዝ በግራ ቀኙ መሃል የተያዘው ክርክር በስር ፍርድ ቤት ተገቢውን እልባት እስኪያገኝ ድረስ ወይም በፍ/ስ/ህ/ቁ.158 እግዱን ለማንሳት የሚያስችል በቂ ምክንያት ቀርቦ በፍርድ ቤቱ ተቀባይነት አግኝቶ እግዱ እንዲነሳ ተገቢው ትዕዛዝ እስኪሰጥበት ድረስ ፀንቶ ሊቆይ ይገባል ብለናል።
3. ግራ ቀኙ በሰበር ክርክሩ ምክንያት ያወጡትን ወጪና ኪሳራ ይቻቻሉ።
ጉዳዩ ተገቢውን እልባት ስላገኘ መዝገቡ ተዘግቷል።ይመለስ።